

Stockholms
universitet

ISSN 1653-655X

© Numismatiska forskningsgruppen och förf.
Foto förf. om inget annat anges.

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2009

**Gunnar Ekströms professur
i numismatik**

Numismatiska forskningsgruppen

**INSTITUTIONEN FÖR ARKEOLOGI
OCH ANTIKENS KULTUR
STOCKHOLMS UNIVERSITET**

satser kring Uppsala universitets myntkabinett (red. Harald Nilsson), *Studia Numismatica Upsaliensia* 4. Uppsala 2009, 31-37.
Kung Johan Sverkerssons myntning - några reflektioner kring en spekulativ bildrekonstruktion. *Samlad glädje 2009. Numismatiska klubben i Uppsala 1969-2009* (red. Curt Ekström, Kjell Holmberg och Magnus Wijk).
The Law and practice regarding coin finds. The Heritage Conservation Act in Sweden. *Compte Rendu* 56, 2009, 13-15.
Mynt och medaljer i Nationalmuseums silversamling. *Svenskt silver 1500-1850 Nationalmuseum* (red.) Lisa Skogh och Sofia Silfverstolpe, Stockholm 2009, 22-25.
Coins and Medals in the Nationalmuseum's Silver Collection. *Swedish Silver 1500-1850* (red.) Lisa Skogh och Sofia Silfverstolpe. Stockholm 2009, 26-29.

Eeva Jonsson
Halskedjan i Linnanniemiskatten. *Myntstudier* 2009:1, 1-16.

Kenneth Jonsson
Östervålafyndet i Uppsala universitets myntkabinett. *Opus mixtum. Uppsatser kring Uppsala universitets myntkabinett* (red. H. Nilsson). *Studia Numismatica Upsaliensia* 4. Uppsala 2009, 127-131.
Eastern contacts based on the coin finds. *Situne Dei* 2009, 57-67.
Aktuellt. *Myntstudier* 2009:1, 22-24.
Myntfynd i Sverige. *Myntstudier* 2009:2, 25-28.
A new coin type of Boleslaw the Brave found in Sweden (tills. med Stanislaw Suchodolski). *Wiadomosci Numizmatyczne* 2009 (187), 29-39.

Förkortningar
SNT – Svensk Numismatisk Tidskrift. Stockholm.

9. Numismatiska forskningsgruppen 2008

Besöksadress: Lilla Frescativägen 7
Postadress: Stockholms universitet, 106 91 Stockholm
Telefon: 08-16 20 00 (växel)
08-674 77 50
Hemsida: www.archaeology.su.se/numismatiska

Föreståndare: Professor Kenneth Jonsson, tel. 674 77 55, e-post: kenneth.jonsson@ark.su.se.

Elfver, Frédéric, FM, doktorand, tel. 674 77 51, e-post: frederic.elfver@ark.su.se.

Jonsson, Eeva, FK, tel. 674 76 80, e-post: eeva.jonsson@ark.su.se.

Larsson, Christina, redaktionssekreterare, tel. 674 77 50. e-post: christina.larsson@ark.su.se.

INSTITUTIONEN FÖR ARKEOLOGI OCH ANTIKENS KULTUR STOCKHOLMS UNIVERSITET

GUNNAR EKSTRÖMS PROFESSUR I NUMISMATIK NUMISMATISKA FORSKNINGSGRUPPEN

2009

1. Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria

Genom ett donationsbrev av Wera Ekström instiftades Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning 1974. Stiftelsen bekostade bl.a. Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria vid Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) med placering vid Stockholms universitet, Institutionen för arkeologi och antikens kultur.

Genom ett riksdagsbeslut överfördes professuren till Stockholms universitet 1 juli 1994, men verksamheten kommer även framöver att bekostas av Gunnar Ekströms stiftelse. Detta beslut ligger i linje med Wera Ekströms intentioner som syftade till att upprätta en universitetsprofessur. Flyttningen innebar inte några förändringar beträffande verksamhetens inriktning. Verksamheten bedrivs under namnet Numismatiska forskningsgruppen, förkortat NFG, och Stockholm Numismatic Institute på engelska.

Verksamheten är sedan 2005 lokaliserad i med övriga delar av arkeologiska institutionen gemensamma lokaler i Wallenberglaboratoriet. Den fasta personalen består av en professor (heltid) och en redaktionssekreterare (halvtid). Ett varierande antal studenter skriver uppsatser under 5-10 veckor. Därutöver finansierar tidvis Gunnar Ekströms stiftelse doktorandstipendier och begränsade forskningsprojekt som utförs vid NFG.

2. Forskningsaktuellt – Myntfynd i Dalsland och Värmland

År 1982 inleddes en publicering landskapsvis av alla myntfynd. Den är ett projekt inom kommittén Sveriges Mynthistoria och benämns Landskapsinventeringen (SML). De två första volymerna utgavs i samarbete mellan Kungl. Myntkabinettet och NFG (då under namn av Numismatiska Insti-

tutionen). När NFG överfördes till Stockholms universitet 1988 upphörde NFG att vara samarbetspartner och kommittén Sveriges Mynthistoria skulle omorganiseras. Sedan 1988 har Kungl. Myntkabinettet övertagit ansvaret för utgivningen där 17 landskap hittills har redovisats i 12 volymer.

Forskning och undervisning är professurens huvuduppgifter. Det forskningsprojekt som pågått längst tid är registreringen av myntfynd som tillsammans med mynten själva utgör det främsta källmaterialet. Sedan 1998 sker i årsberättelsen en genomgång av fynd från ett eller flera landskap. Hittills har tretton landskap behandlats: Dalarna, Gästrikland, Halland, Hålsningland, Lappland, Norrbotten, Skåne, Småland, Södermanland, Västmanland, Västerbotten, Västergötland och Öland. Tanken är att fynden redovisas översiktligt med beskrivning och analys av utvecklingen fram till 1700-talets slut. I årets verksamhetsberättelse kommer Dalsland och Värmland att behandlas. Fynden från dessa landskap publicerades 1992 i SML. Därefter har en del nya fynd gjorts.

Dalsland och Värmland är båda gränslandskap mot Norge i sydväst och gränsar även till Sveriges största insjö, Vänern. Under vikingatid och tidig medeltid var landskapens rättsliga tillhörighet ibland omtvistad eftersom Norge hade anspråk. Under inbördesstriderna vid 1300-talets mitt var det lugnt i dessa landskap, men då uppfördes Dalaborg i Dalsland och Edsholm i Värmland, som var två kortlivade förvaltningsborgar som förstördes i samband med Engelbrektsupproret 1434. Sen dröjde det till nyare tid innan landskapen blev utsatta för krigshändelser.

Under medeltiden räknades Värmland till Götalandskapen och det var egentligen först 1815 som det blev en del av Svealand. Bebyggelsen var gles, men något tätare utmed kusten, i älvdalarna och framförallt på Dalslands slättbygd. Ett antal förhistoriska guldfynd vittnar om lokal rikedom, men orsaken till rikedomen är svårare att förklara. Det kan t.ex. ha rört sig om förmedling av pälsverk från skogsbygderna norrut eller handelsverksamhet.

De data som redovisas här bygger på information i SML samt de databaser som finns vid NFG. Myntskatter (här definierat som minst 2 mynt nedlagda vid samma tillfälle) förekommer främst vid kustområdena och områdena utmed vägen mellan Karlstad och norska gränsen som sen fortsätter mot Kongsvinger. Det talar för att gränshandel och konflikter hade stor betydelse för förekomsten av myntfynd. Generellt sett är västra Sverige fyndfattigare än östra Sverige. Det kan finnas flera orsaker till det.

Totalt antal funna mynt inkl. lösfynd och hopade fynd uppgår till ca 11.260 i Dalsland och ca 5.700 i Värmland. Det gör dem till Sveriges 14:e resp. 15:e fyndrikaste landskap, d.v.s. de hör till de relativt fyndrika. För Dalslands del

Under december hölls den traditionella årliga träffen med äldre studenter med ett dussintal deltagare.

7. Studiesamling, bibliotek och arkiv

Studiesamlingen av mynt har under året fått ett obetydligt tillskott. Samlingen används i undervisningen för att illustrera myntutvecklingen och medger praktiska övningar med bestämning, stampstudier m.m.

Bibliotekets registrerade tillväxt uppgick under verksamhetsåret till sammanlagt 137 nummer (exkl. auktions- och lagerkataloger).

Inom numismatik har förvärven bl.a. omfattat gåvor av publikationer från myntkabinetten i Stockholm, Lund och Uppsala, liksom Svenskt diplomatarium från Riksarkivet. Bland dessa kan nämnas *Skatter från Skåneland*, vidare katalogerna över de vikingatida tyska mynten resp. de svenska vikingatida och medeltida mynten i Uppsala, svenska mynt från Kristina och Karl X Gustav i den Antellska samlingen i Helsingfors. Bland övriga förvärv kan ämnas Haljak *Livonian coins*, Jesse, *Wendische Münzverein*, Inbunden komplett svit av Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademiens Månadsblad 1872-1905. Ribe studier I-II (bl.a. scettafynd i Ribe), tre volymer om fynd av romerska mynt i Polen, tre volymer om solidifynd på kontinenten.

Inom arkeologi omfattade förvärven flera nya doktorsavhandlingar. Ett mycket stort antal auktions- och lagerkataloger har under året skänkts av privatpersoner.

8. Personalia

Eeva Jonsson ingår i NFG:s verksamhet som fristående forskare med inriktning på vikingatida och medeltida numismatik.

9. Tryckta skrifter

Frédéric Elfver

Ett unikt gåvomynt från vikingatiden. *SNT* 2009:1, 12-14.

Tord Ekström 9 november 1917 - 29 maj 2008. *SNT* 2009:2, 49.

Georg von Franckens samling av baltiska mynt. *SNT* 2009:3, 55-59.

Den officiella minnesmedaljen i guld från olympiska spelen 1912 - ett tredje exemplar. *SNT* 2009:5, 119.

Ny medalj från SNF till minne av Johannes Loccenius - en av den svenska numismatikens pionjärer. *SNT* 2009:6, 142-143.

S:t Eligius och Öja kyrka på Gotland. *SNT* 2009:6, 145.

T.G. Appelgrens arkiv i Västergötlands museum, Skara. *SNT* 2009:7, 156-158.

Om ett unikt danskt mynt från 1040-talet och dess kontext. *Opus mixtum. Upp-*

Ämne	Område	Period	Antal poster
Mynt	Sverige	Medeltid	8.100
		Nyare tid	5.500
	Danmark	Vikingatid	4.050
		Medeltid	5.300
	Norge	Medeltid	1.000
	Skandinavien	Vikingatid	4.000
	Tyskland	Vikingatid	50.300
		Medeltid	300
	England	Vikingatid	47.500
	Baltikum	Medeltid	1.300
	Solidi	Folkvandringstid	800
	Talrar	Nyare tid	50
	Guldmynt	Medeltid och nyare tid	450
	Islamiska områden	Vikingatid	103.050
		Medeltid	22.000
	Diverse	Vikingatid	2.000
Fynd	Sverige	Romersk järnålder	360
		Folkvandringstid	260
		Vikingatid	2.800
		Medeltid-nyare tid	1.975
		Vikingatid	3.200
	Europa	Medeltid-nyare tid	150
		Typer, myntmästare etc.	3.100
	Litteratur	Hela världen	2.050
	Auktions- och lagerkataloger	Antik till nutid	7.700
		Antik till nutid	7.700

Digitala bilder får allt större betydelse för den forskning som bedrivs. NFG:s arkiv av egna bilder har under året vuxit med ca 1.500 till sammanlagt ca 43.500. Årets tillväxt är främst knuten till vikingatida och medeltida fynd i svenska och utländska museisamlingar som redan tidigare utgjort ett dominerande inslag i bildarkivet. Förutom egna bilder finns många tusen bilder som laddats ner från Internet eller som erhållits av andra. Bilder har också skannats från kataloger under året.

GIS (geografiska informationssystem) är samlingsnamnet på digital kartinformation kopplad till databaser. GIS har redan fått stort genomslag inom fältarkeologin. Fornminnesregistret (FMIS) är numera digitaliserat vilket skapar förutsättningar för att även analyser av stora fynd- och materialgrupper ska kunna genomföras i framtiden. Vid NFG finns stora databaser över i princip alla fyndtyper med mynt. För att kunna analysera dem krävs att fyndplatserna är koordinatsatta. Arbetet med detta fortsattes under året och hittills har ca 2.700 fynd koordinatsatts.

Under året har bestämningar av mynt gjorts för museer och institutioner (Elfver och Jonsson).

Utländska besökare till NFG under året var bl.a. Jörgen Steen Jensen och Roman Kovalev.

är det emellertid helt beroende på en mycket stor skatt (Årbol). Skattfynden fördelas tidismässigt på följande sätt:

Period	Tid	Skatter		Mynt	
		Ds	Vr	Ds	Vr
Romersk järnålder	0-400	-	-	-	-
Folkvandringstid	450-550	-	-	-	-
Vendeltid	550-800	-	-	-	-
Vikingatid	800-1150	3	3	347	ca 500
Medeltid	1150-1520	1	3	ca 10.000	60
Nyare tid	1520-	11	19	ca 1.000	3.375
Totalt		15	25	ca 11.350	ca 3.900

Myntning har inte förkommit vare sig i Dalsland eller Värmland.

Romersk järnålder

Västra Sverige har extremt få fynd med romerska denarer och inget av dessa har hittats i Dalsland eller Värmland. Det är förvånande eftersom det finns ett stort antal fynd i västra Sverige med guldföremål från denna tid.

Folkvandringstid 450-550

Under folkvandringstiden importerades väst- och östromerska guldmynt, solidi, framförallt till Gotland och Öland, men även till bl.a. Mälardalen. Endast enstaka exemplar har hittats i Västsverige, där det emellertid finns mycket rika fynd med omyntat guld, inte minst i Västergötland. I Dalsland finns två skatter med sammanlagt 0,5 kg guld och i Värmland finns bl.a. två skatter med sammanlagt 1 kg guld. Det betyder att landskapen tog del i guldimporten, men att den inte skedde i form av myntat guld.

Vendeltid 550-800

De fyra mynt (frisiska sceattas) som har hittats i Sverige från denna period kommer alla från centralplatser i Syd- och Mellansverige. Det är först om denna typ av platser skulle lokaliseras i Dalsland eller Värmland

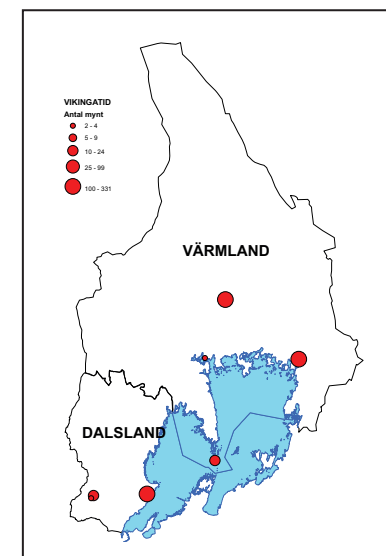

Fig. 1. Skattfynd från vikingatiden.

som det skulle kunna hittas mynt från denna tid. Sannolikheten för detta får bedömas som låg.

Vikingatid 800-1150

I Dalsland finns två små skatter från Stora Ryk (2 araber efter 908) resp. Färgelanda (14 tyska) efter 991. Den enda större skatten är från Tillhagen, Bolstad sn, med 331 främst tyska och engelska mynt och slutmynt 991.

Fig. 2. Olof Skötkonung 994-1022. Sigtuna, ca 1000. Uddeby, Värmland.

Från Värmland finns en grav från Flokkerudstorp med tre nordiska mynt efter ca 825 som visar på kontakter till Hedebyområdet. En skatt från Bössviken hittades redan 1767. Den synnerligen lakoniska informationen tyder på att den bestod av flera hundra vikingatida mynt från 1000-talet. En intressant skatt från Uddeby bestod av fler än 300 mynt, slutmynt 1018. Bland mynten fanns ett antal Sigtunamynt av en typ som annars är mycket ovanlig i svenska fynd (fig. 3). Från Lyrö mitt i Vänern finns en skatt med 12 tyska och danska mynt med slutmynt 1047.

Medeltid 1150-1520

Från Dalsland finns endast en skatt från Årbol, deponerad efter 1198, och den kan bara bedömas utifrån knapphändiga arkivaliska uppgifter eftersom den beklagligtvis inte inlöstes. Skatten hade en sammanlagd vikt på 4,2 kg, allt sannolikt av silver med undantag för en vriden guldring (14 g). Förutom mynt fanns några klumpar, tre ringar till ett skrin samt andra föremål av silver, som sammanlagt kan ha vägt allt mellan några hundra gram och ett kilo eller mer. Hur mycket mynten vägde är därför osäkert och det finns inga uppgifter om antalet. Huvuddelen av mynten var uppenbarligen norska brakteater, men det fanns även en "myckenhet" (tvåsidiga) mynt från Köln och dessutom ingick tyska brakteater. Det totala antalet mynt har uppskattats till 15.000, men det är mer en gissning. 10.000 ex. kan därför vara en mer försiktig

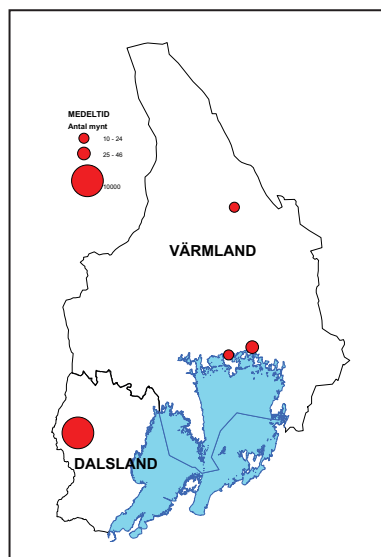

Fig. 3. Skattfynd från medeltiden.

B-uppsats

Gerdin, Valdemar, Vad hände sen? Fynd av efterreformatiska mynt i svenska landsortskyrkor 1521-1611 (Jonsson)

C-uppsats

Salmi, Eeva, Från ordning till kaos. Den biskopliga myntningen i Lüttich ca 990-1120 (Elfver)

Gerdin, Valdemar, Död, pest och pina. Myntskatter och Nordiska sjuårskriget (Jonsson).

5. Konferenser och andra engagemang

Stockholm 26-27 feb. Deltagande i symposium: Nordeuropeisk ekonomisk historia och finska kriget 1808-1809 (Elfver, Jonsson).

Reykjavik och Reykholt, Island 16-23 augusti. Sixteenth Viking Congress. Föredrag: Coin circulation on Iceland and the North Atlantic 900-1100 (Jonsson).

Glasgow, England, 31 aug.- 3 sep. XIV International Numismatic Congress. Föredrag: Donative pennies in Viking-Age Scandinavia? (Elfver).

Skänninge, 9 sep. Föredrag: Myntskatten i Skänninge. Hur ska den tolkas? (Jonsson).

Göteborg 22-23 okt. Deltagande i seminarium om koserering. organiserat av Västsvensk koserering (Jonsson).

Åkersberga, 14 nov. Seminarium om exploateringshot i kommunen. Föredrag: Nässkatten 1704 och järnhandeln under vikingatiden (Jonsson).

6. Datorisering och forskarkontakter

Dataregistrering av mynt såväl i fynd som i samlingar ger en grundläggande bild av materialet. P.g.a. materialets omfång är databearbetning också nödvändig vid analyser av materialet.

Vid verksamhetsårets slut var ca 277.300 poster registrerade på data. Ökningen under året har varit blygsam, men äldre databaser kompletteras fortlöpande med mer information.

ter, borgar m.m. är mycket få i Dalsland, varav endast 26 ex. funna i Gestads gamla kyrka kan nämnas. I Värmland finns emellertid två omfattande fynd i Botilsätters (441 ex.) och Nedre Ulleruds (581 ex.) kyrkor. I båda kyrkorna är medeltida mynt ett stort eller dominerande inslag vilket visar att monetariseringen av landsbygden skedde tidigt. Inslaget av mynt från Norge under högmedeltiden är här intressant och speglar livaktiga kontakter västerut.

Kenneth Jonsson

3. Övrig forskning och publicering

Vikingatid

CNS-projektet ska i framtiden enbart publiceras i PDF-format på NFG:s hemsida. Under detta år har publiceringen fortsatt av bilder på samtliga mynt i redan publicerade skatter. Blekingevolymen kommer dock att tryckas på konventionellt sätt under nästa år.

Hemsidan

NFG:s hemsida har fortsatt att vara en viktig länk för att på ett enkelt sätt kunna förmedla information. Statistiken visar också att många besöker hemsidan.

De flesta publikationer kommer efterhand att finnas tillgängliga i PDF-format på hemsidan. Verksamhetsberättelsen läggs fr.o.m. 2004 endast ut där liksom alla nya uppsatser. Äldre årgångar och uppsatser läggs ut efterhand. Ambitionen är att göra hemsidan till en centralplats för numismatisk forskning. I den mån det blir möjligt kommer därför även uppsatser från andra institutioner och lärosäten att läggas ut om de har ett numismatiskt tema. Under året har 5 uppsatser lagts ut och totalt finns nu 34 tillgängliga på hemsidan.

NFG:s tidskrift på Internet, Myntstudier, kom ut med ytterligare två nr under året. Artiklarna har kronologiskt behandlat vikingatid till nyare tid.

4. Undervisning

Numismatik ingår som ett avsnitt i grundkursen på A-nivå (mynthistorien ca 100-873 och masternivå vid arkeologiska institutionen. Undervisningen gavs under året av Kenneth Jonsson. Forskarhandledning gavs av Kenneth Jonsson.

Handledning vid uppsatsskrivning sker på B-D-betygsnivå i arkeologi. Uppsatserna behandlar främst vikingatida och medeltida teman. Tre uppsatser blev färdiga under året med Frédéric Elfver och Kenneth Jonsson som handledare.

uppskattning och den kommer att användas här. Fyndplatsen ligger perifer i landskapet vid sjön Stora Le. Myntningen i Lödöse hade startat ca 1150, men den var uppenbarligen blygsam under flera decennier och det är först omkring 1200 som den blir omfattande. I samband därmed blev myntcirkulationen också kontrollerad och tidsmässigt ligger Årbolskatten just i övergångsskedet.

Till samma tidsskede hör en eller sannolikt två skatter från Värmland. I Björkenäs vid Vätern hittades 46 svenska, norska, tyska och engelska mynt deponerade efter 1190. Den andra skatten kommer betydligt längre norrut från Ekshärads prästgård där man ca 1800 kittade silvermynt av "mycket hög ålder". Det kan kombineras med en uppgift i Scharps auktionskatalog 1853, där två brakteater och en halvbrakteat uppges vara hittade i Älvdal, vilket var namnet på det härad där Ekshärad ingår. Det är därför sannolikt fråga om samma fynd, som då också troligen kan dateras till ca 1200.

I Mariebergskogen i Karlstad hittades, förmodligen på sekundär plats, mynt som bör fördelas på två skatter. Den äldre bestod av 12 örtugar från Erik av Pommern till Karl Knutsson Bonde och deponerad efter 1457. Den yngre skatten tillhör nyare tid.

Nyare tid 1520-

Skatterna i Dalsland är alla från 1600- och 1700-talen och ligger främst i skogsbygderna. Till dem hör den värdefullaste skatten (parken i Färgelanda nedlagd efter 1636) som bestod av 152 markmynt och talrar, d.v.s. ett betydande kapital som måste kopplas till handelsverksamhet med utlandet.

Fem skatter kan sannolikt kopplas till krigshandlingar i Dalsland 1645. Bland dem ingår såväl skatter med enbart kopparmynt som silvermynt resp. talrar.

Två skatter med lägre silvervalörer är båda sannolikt deponerade under skånska kriget. Den ena med 161 ex. innehöll även danska mynt.

Skatten deponerad efter 1706 i Högen med 18 mynt av valörerna 2 mark till 5 öre visar att ägaren inte tillhörde de lägre samhällsskikten.

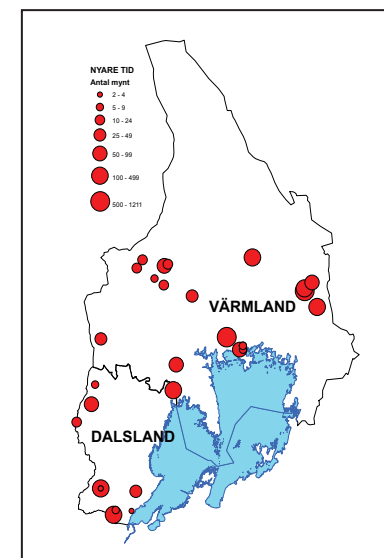

Fig. 4. Skattfynd från nyare tid.

En skatt från Årshult med 366 mynt (4 mark - 4 öre) deponerade efter 1710 kan inte kopplas till krigshändelser.

Från Värmland finns ett större antal skatter varav förhållandevis få av de största ligger i söder mot Värnern. Skatten från Lilla Gårdsås ligger däremot i skogsbygderna mot norska gränsen och bestod av en silversked och 22 mynt. Den gick ett sorgligt öde till mötes. Riksantikvarien Hans Hildebrand var bortrest och hans tjänsterum reparerades när skatten skickades in och när han kom tillbaka hade någon stulit skatten. Med ledning av upphittarens uppgifter var mynten ören och örtugar från Gustav Vasa, d.v.s. 1520-1530-tal. Eftersom det finns få svenska skatter från denna tid är det än sorgligare att den inte kunde dokumenteras.

Från slutet av Erik XIV:s regering 1560-1568 kommer en liten skatt med 11 mynt från Östra Speke nära Arvika, d.v.s. även den nära norska gränsen. Alla mynten har höga valörer, 2 eller 1 mark. och har därför ägts av en välbärgad person. Inga krigshandlingar under Nordiska sjuårskriget 1563-1570 är kända i detta område och orsaken till deponeringen är okänd.

Den yngre skatten från Mariebergsskogen i Karlstad bestod av fem mynt från Johan III präglade 1575-1590/2 och möjligen ett gotländskt från Sören Norrby.

I Zakrisdal, bara ett par km, från föregående skatt hittades 58 mynt (2 öre - 1 fyrk) präglade 1573-1590. Dessa två skatter uppvisar därför slående likheter. Man vill därför gärna se en gemensam orsak bakom dem.

En tredje skatt från samma tid med slutmynt 1591 och lägre valörer (det är osannolikt att en nederländsk rijkdaalder 1653 hör till skatten) kommer från Eda vid norska gränsen. Av skattens 13 mynt var 10 beskrivna varav sex svenska, tre danska och 1 tysk. Det är första gången sen medeltiden som även utländska mynt ingår.

Utländska mynt är också påtagliga i skatten nära Kroppa kyrka med 130 mynt varav 14 polska (13 Sigismund) och tre tyska. Slutmyntet är 1602, och mynten är främst lägre valörer men även två markvalörer från Gustav Vasa, vilket

är ovanligt i en så sen skatt. Även en ½ taler från Hamburg ingick. Mest intressant är att det är den största skatten med polska mynt i Sverige. Sigismund var även kung i Sverige 1592-1599, men hans polska mynt är mycket ovanliga i svenska fynd och gäller främst talrar. Skatten ligger en bit in i landet och ägaren har därför haft långvägga kontakter.

Fig. 5. Polen. Sigismund III 1587-1632. Vilnius. 3 groschen 1597. Kroppa, Värmland.

Tre mindre skatter med deponeringstid efter 1629-1656 (8-55 mynt) dominerades av kopparmynt eller låga silvervalörer.

Skatter i städer är ovanliga och två små kopparskatter med 5 resp. 9 ex. (båda med slutår 1678) från Karlstad tillhör den kategori som det då normalt handlar om.

I golvet till en lada i Mjönäs hittades en betydande skatt med 467 mynt (främst i markvalörer) deponerade efter 1694. Markmynt dominerade även en mindre skatt med 67 ex. deponerade efter 1700 och funnen i Träskog.

En osäker datering har en skatt, funnen i Sundsholm med 114 ex., alla 5 öre sm d.v.s sannolikt deponerad vid 1700-talets början.

En av de två största skatterna, Jonstorp med 819 mynt nedlagda efter 1738, bestod i sin tur av två fynd (tvillingsskatter). Alla mynten var i silver (5-1 öre) och de äldsta var från Karl XI vilket visar att man lyckats behålla silvermynten även under den ekonomiska krisen under Karl XII.

Den antalsmässigt största skatten, Mellerud deponerad efter 1750, bestod däremot enbart av kopparmynt (inkl. ett plåtmynt) varför värdet på den var betydligt lägre.

Ett år yngre är en liten skatt med 12 kopparmynt funnen i Trangärdstorp.

Sammanfattning

Från äldre järnålder finns inga myntfynd alls. Vikingatiden är i svensk mynthistoria den fyndrikaste perioden och de båda landskapen är då nästan uteslutande bara representerade med en skatt om ca 300 ex. vardera.

Ärbolsskatten i Dalsland är det största svenska skatten från tiden kring 1200. Annars är, som förväntat myntskatter från medeltiden inte lika framträdande

Det förefaller sannolikt att kombinationen gränslandskap och att konflikter med (Danmark-) Norge var vanliga står bakom ett antal skattfynd under nyare tid. Att handelskontakter också resulterade i skatter under fredsp

perioder är även tydligt i materialet. Här kan just gränsläget gjort det lättare att göra lönsamma affärer. Utländska talrar förekommer t.ex. såväl i skatter som lösfynd.

Fig. 6. Norge. Håkon Magnusson 1299-1319. Bergen. ½ penning. Gestads kyrkoruin, Dalsland.

S.k. hopade fynd, d.v.s. utgrävningsfynd från städer, kyrkor, klos-